

РОЗДІЛ 4. Діємо заради миру і безпеки

Урок 13. Реалізація людиною права на безпеку життя і здоров'я

Обговорюємо епіграф до теми — "Ми є. Були. І будемо ми! Й Вітчизна наша з нами" *Іван Багряний, український поет, прозаїк, драматург, публіцист, журналіст та політичний діяч*

Коротко повідомте учням, що Іван Багряний (творчий псевдонім Івана Павловича Лозов'яги) народився 2 жовтня 1906 року на Харківщині. І хоч свідоме життя починав як активіст СРСР, був комсомольцем, проте дуже швидко зрозумів, чим насправді є диктат комуністів. У 1925 вийшов із комсомолу і став, як нарекла місцева цензура, "співцем куркульської ідеології".

Варто зазначити, що Іван Багряний міг здобути Нобелівську премію за романи "Сад Гетсиманський" та "Тигролови", однак заявку не подали, бо в 1963 році письменник раптово помер.

Порадьте учням прочитати ці два твори, адже вони справді є славнем життєстійкості українців, незнищенності нашої нації.

Запитання для обговорення з учнями

- Як у сучасному світі людині захистити себе від усіляких безпек на території своєї країни?
- Хто має відповідати за безпеку в країні: людина, громада чи держава?
- Що автор хотів сказати словами: "Ми є. Були. І будемо ми!" і як це відображає історичний контекст України?
- Яке значення для письменника має фраза "Й Вітчизна наша з нами" і як вона демонструє зв'язок людини з Батьківщиною?
- Чому, на вашу думку, Багряний підкреслює неперервність буття українського народу?
- Як ви розумієте роль кожної людини у збереженні і розвитку своєї Вітчизни через цю цитату?
- Чи надихає вас цей вислів діяти на користь рідної країни? Якщо так, то як?
- Як ця цитата відображає світогляд Івана Багряного та його боротьбу за свободу?

- Яким чином цитата Багряного узгоджується з ідеєю національної стійкості та незалежності?

Запитання спрямовані на глибоке осмислення тексту, роздуми про історичну та сучасну роль України, а також на формування власної патріотичної позиції та громадянської відповідальності.

- Підсумуйте обговорення низкою життєствердних цитат Багряного про незламний дух українців:
- В сміливих щастя завжди.
- Ліпше вмерти біжучи, ніж жити гниючи.
- Але світ злостивих все-таки безсилий проти світу ясних серцем і гордих. Людській душі і в карцері добре. Бо можна її відібрати від світу, але не можна відібрати світу від неї. Поки вона жива.
- Найдорожчий скарб, що людина має, — це віра в себе і в собі подібних.
- Всі дороги сходимі, й всі могили зчислимі, і кожна ніч — навіть полярна ніч! — кінчається ранком.
- Утративши все, людина лишала собі сміх. І взяла той сміх за прапор. І з тим сміхом отак от гола сидить під шибеницею і з тієї шибениці глузує.
- Ліпше умерти раз, умерти гордо, з незламанною душею, аніж повзати на колінах і вмерти двічі — морально й фізично. Але в першому варіанті ще є шанс взагалі не вмерти.
- Є щось, що не може вмерти навіть на війні.
- Відгремлять сморідні грози, відшаліють страшні гурагани залізні, одбахкають блискавки зла й злоби... Прийдуть знову й знову громи весняні. Проллються проливні дощі громові і змиють, очистять усе. І зацвіте рясним цвітом те, чому цвісти належить, що народжене цвісти й буяти. І поросте бур'янами те, чому порости бур'янами належить. І згниє геть те, що своїм серцем злобним умерло, захлинулось у зненависті, вдушилось у жорстокості, — все те, що не жило, а чаділо.

У чому полягає захист людини в сучасному світі? Розглядаючи це питання, використовуйте технологію **"Мозковий штурм"**, щоб підлітки пригадали, які статті Конституції України і Загальної декларації прав людини проголошують право на безпеку життя та здоров'я. Потім дайте завдання розглянути інфографіку **"Покоління прав людини"** (див. е-додаток до підручника — <https://svitdovkola.org/zbd9/11>) і знайти відповідності в обох документах,

Конституції України і Загальної декларації прав людини. Працювати підлітки можуть як індивідуально, так і в групах. Узагальнені результати роботи необхідно презентувати всьому класу.

Методично доцільно запропонувати до перегляду соціальні ролики про безпеку. Відтак, застосувавши метод інтерв'ю, проведіть опитування:

- Із чого починається власна безпека?
- Які чинники на неї впливають?
- Як власні дії позначаються на особистій безпеці?

Одні учні будуть у ролі журналіста, який ставитиме запитання, уточнюватиме відповіді, інші відповідатимуть на них. Відтак можна помінятися ролями.

Організуйте дискусію, у якій підлітки висловлять свою думку щодо того, у яких випадках на їхнє життя і здоров'я більше впливає підтримка громади, а у яких — вони самі. Нехай учні встановлять причинно-наслідковий зв'язок цього явища.

Доцільно ознайомити підлітків з інформацією (відео, графіка тощо) щодо забезпечення права на безпеку життя і здоров'я державою і людиною. Відтак за допомогою **методу "Удвох"** проаналізуйте, чи існує взаємозв'язок між різними складовими безпеки, та запропонуйте навести приклади, як дії в одній сфері можуть впливати на іншу.

Як діє система цивільного захисту в Україні? З'ясуванню цього питання сприятиме ознайомлення із Кодексом цивільного захисту України. Об'єднайте учнів у групи і дайте завдання за допомогою статті 2 розкрити зміст наступних понять: "епідемія", "епізоотія", "епіфітотія", "зона можливого ураження", "зона надзвичайної ситуації". За допомогою **методу "Уявний мікрофон"** визначте поняття. Відтак учні мають коротко занотувати визначення в зошит.

Запропонуйте підліткам об'єднатися в пари і заповнити таблицю "[Рівні функціонування цивільного захисту](https://svitdovkola.org/zbd9/11)" (див. е-додаток до підручника — <https://svitdovkola.org/zbd9/11>) за поданим у завантаженій з е-додатка таблиці прикладом. Потім подискутуйте, чому знання про рівні цивільного захисту є важливими для кожного громадянина, навіть, якщо він не рятувальник; що може трапитись, якщо людина не розуміє, до якого рівня належить конкретна ситуація.

Об'єднайте учнів у мінігрупи для того, щоб проаналізувати ризиковані ситуації із життя підлітків (заздалегідь підготуйте такі історії). Нехай учні обговорять поведінку підлітків та порадять, як діяти в кожній ситуації. Можна підготувати невеликі інсценівки, щоб показати, як вирішити кожну конкретну проблему. Обов'язково заохочуйте їх пояснювати, чому потрібно робити саме так.

Цікавою формою роботи для учнів у парах чи мінігрупах стане пропозиція сформулювати топ-3 порад щодо ефективної взаємодії людини з органами цивільного захисту. Нехай вони оформлять їх у довільному вигляді й презентують у класі. Мотивуйте учнів, наголосивши, що їхні приклади будуть презентовані класу, що створює відчуття відповідальності та значущості.

За матеріалом параграфа проведіть конкурс на кращого знавця прав людини на безпеку життя та здоров'я.